

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Миряна Янакиева

Институт за литература, БАН

за дисертационния труд на Стилияна Петкова,
представен за придобиване на образователната и научна степен „доктор“

Област на висше образование 2. Хуманитарни науки

Професионално направление 2.1. Филология, докторска програма : Литература на народите на Европа, Африка, Америка, Азия и Австралия (Френскоезична швейцарска литература)

Тема на дисертацията: *L'altérité comme un leitmotiv de l'élaboration des figures féminines : l'œuvre de S. Corinna Bille, Monique Laederach et Anne-Lise Grobéty // Другостта като лайтмотив в изграждането на женския художествен образ: творчеството на С. Корина Бий, Моник Ледерак и Ан-Лиз Гробети*

Дисертацията на Стилияна Петкова представлява мащабно изследване, написано на френски език, разгърнато в рамките на 444 страници основен текст и 56 страници библиография, био-библиографични справки и синопсиси. Библиографията наброява 296 заглавия на френски, английски и български език

Трудът се фокусира върху обширна проблематика, в която са съчетани две полета, между които са намерени множество пресечни точки. Едното от тях, това на родовите изследвания, е и много, и малко разработено: много, доколкото представлява област в литературознанието, на която са посветени значителен брой трудове в най-ново време; малко, защото в тази област остава още много за откриване и осмисляне. Второто поле, в което се полага научният интерес на докторантката, е значително по-слабо познато, особено в България. Това е швейцарската френскоезична литература. Макар конкретният обект на анализ да е творчеството на три жени писателки – С. Корина Бий, Моник Ледерак и Ан-Луиз Гробети, предложеният дисертационен труд би имал съществен принос за

разширяването и задълбочаването на познанията върху литературата и критиката в Романдска Швейцария изобщо.

Едно от съществените достойнства на работата на Силияна Петкова, което би трябвало да се отбележи, е грижливата работа върху понятията. Например, разграничавайки „литература на жените“ от „женско писане“ (*écriture feminine*), дисертантката подчертава уязвимостта на второто понятие, като я обяснява с това, че то покрива зона от литературното поле, при която нерядко сме свидетели на несъвпадане между определение и самоопределение. Казано по друг начин, свидетели сме на тенденцията на някои авторки да се дистанцират от този етикет. В по-общ смисъл, това е проява на традиционния сблъсък между универсално и частно в изкуството.

Позицията, защитавана в дисертацията, е, че родово маркирано писане съществува, но то не следва да бъде схващано редуccionистки, а да се възприема и изследва в цялото му многообразие – и тематично, и стилово.

За да обхване и в известен смисъл дисциплинира твърде флуидния термин „женско писане“, дисертантката избира да го дефинира и конкретизира през едно друго понятие, каквото е *другостта*. Само по себе си то също е достатъчно експлоатирано, в известен смисъл дори банализирано, но в случая достатъчно убедително обосновано, доколкото се явява незаобиколим инструмент на мисленето за идентичността, а също така и доколкото конструирането на фигурата на жената неизбежно предполага съотнасянето ѝ към фигурата или фигурите на *другия*.

В теоретичната основа на дисертацията са залегнали редица от най-авторитетните теоретици на другостта като Левинас, Тодоров, Бубер, Бахтин, Кръстева, а на монографията на Амелия Личева „Истории на гласа“ е отредено основно място при изграждането на концептуалните опори на изследването, в което внимателно са открити три нива на отношението спрямо другия: разпознаване на своето различие спрямо другия; осмисляне на различието на другия спрямо аза; осъзнаване на вътрешното различие на аза спрямо едни или други предишни модели на самоидентификация.

Тази триизмерна рамка е приложима при осмислянето на диалектиката между идентичност и другост изобщо, а в частност, при дефинирането на „женското писане“, но също така и на романдската швейцарска литература, все още недостатъчно излязла от сянката на френския литературен канон.

Анализираният в дисертацията корпус от литературни текстове на трите швейцарски авторки е обемен и жанрово разнообразен, тъй като целта на дисертантката е да представи тяхното творчество във всичките му жанрови проявления. Пропорционало най-голям е делът на повествователните произведения.

Сред мотивите за избора на този предмет на изследване, посочени в труда, изпъква интересът към „катастрофалната“ ситуация на швейцарските писателки, по изреча на Алис Рива, авторка, на която в дисертацията е отделено значимо място. Тази ситуация се дължи на двойната миноритарност – национална и полова, на тези писателки.

Както предметът, така и целите на дисертацията са ясно формулирани и убедително обосновани. Като особено важна според нас се откроява задачата да бъде анализирано в съпоставителен план творчеството на три твърде различни една от друга писателки в много по-широкия контекст на френскоезична Швейцария и на фона на големите феминистични движения на Запад. Казано с думите на дисертантката, целта е да се покаже, че пробивът във феминистичната мисъл в Швейцария изпреварва извършеното от емблематични френски авторки като Симон дьо Бовоар или Елен Сиксу.

Комплексността на предмета на изследване изисква прилагането на редица различни теоретични подходи: социално-исторически и социокултурен, сравнителен, интертекстуален, психоаналитичен, наратологичен, структуралистки, рецептивистки и др. Във връзка с това следва да се отбележи сериозната теоретична подготовка на дисертантката, която ѝ позволява умело да комбинира всички тези разнообразни методи.

Краткостта, предписана от жанра на настоящото становище, от една страна, и обемот и многопосочността на дисертационния труд, от друга, не ми позволява да коментирам всички части на текста. Ще отбележа само неговата добре обмислена структура и ще се спра накратко на Втора глава и Четвърта глава на Първа част, тъй като те имат основополагащата роля да реконструират и изследват вътрешния контекст на швейцарската литературна традиция и да вникнат в сложната динамика на отношенията между регионалната литература и френския литературен канон, като бъде взет под внимание критичният подход на швейцарските литературоведи към френската литературна и философска мисъл. Исторически подкрепено е наблюдението, че швейцарската литература е пример за категоричен разрыв с френския канон. Съществен е и повдигнатият в тези глави

въпрос за швейцарската културна идентичност, на базата на който са направени важни обобщения върху проблема за маргиналността изобщо.

Все в рамките на споменатата реконструкция на вътрешния швейцарски литературен контекст дисертантката си поставя за задача да разкрие причините за липса на признание в Швейцария по отношение на женската литература като цяло.

В обширния аналитичен дял на дисертацията, който има за цел да изведе точките на сближаване между трите швейцарски писателки, дискурсивните и жанрови характеристики на тяхното творчество са изследвани през призмата на теоретичните модели на Жерар Женет и Филип Лъожьон.

Към края на дисертационния труд е отворена още една продуктивна перспектива в четенето на текстовете от предложениния корпус, като е обърнато специално внимание на характерния за тях интермедиален диалог между литературата и други изкуства.

В заключение, предложеното изследване покрива всички критерии за сериозен и приносен научен труд. Авторефератът представя точно и вярно основните етапи от хода на изследователската мисъл и постигнатите резултати. Формулираните приноси моменти отговарят на постигнатото в дисертацията. Ето защо ще гласувам за това на Стилияна Петкова да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование 2. Хуманитарни науки. Професионално направление 2.1. Филология, докторска програма : Литература на народите на Европа, Африка, Америка, Азия и Австралия (Френскоезична швейцарска литература).